

Nr 84

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1956/57 till universitetskanslersämbetet, m. m.; given Stockholms slott den 10 februari 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ivar Persson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en viss förstärkning av universitetskanslersämbetets personalorganisation.

Förslag framlägges vidare om inrättande från och med den 1 juli 1956 av den av statsmakterna beslutade professuren i teoretisk alkoholforskning vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Slutligen beröres frågan om inrättande av en personlig professur i medicin, särskilt njursjukdomar, vid Lunds universitet för forskardocenten N. Alwall.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, följande.

I årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkt 76 föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1956/57 beräkna

a) till *Universitetskanslersämbetet: Avlöningar* ett förslagsanslag av 220 000 kronor och

b) till *Universitetskanslersämbetet: Omkostnader* ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

Sedan beredningen av berörda anslagsfrågor numera avslutats, anhåller jag att åter få anmäla desamma.

Jag torde vidare få anmäla frågan om inrättande av en *professur i teoretisk alkoholforskning vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* samt även beröra frågan om inrättande av en *personlig professur i medicin, särskilt njursjukdomar, vid universitetet i Lund för forskardocenten N. Alwall.*

A. Universitetskanslersämbetet

I. Universitetskanslersämbetet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	164 800	168 000
1955/56 (statsliggaren s. 497)	172 000	
1956/57 (förslag)	219 000	

Med anledning av en av kanslern för rikets universitet gjord framställning bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 27 maj 1955 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst två sakkunniga för att inom kanslersämbetet biträda med utredning rörande ämbetets framtida organisation. Samma dag tillkallade jag såsom sakkunniga för nämnda

ändamål ledamoten av riksdagens första kammare, studiesekreteraren E. B. Holmqvist och ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren N. I. Johansson.

I skrivelse den 16 december 1955 angående anslag för nästa budgetår till universitetskanslersämbetet har *kanslern* — sedan under loppet av hösten 1955 samråd med de sakkunniga ägt rum — framlagt förslag till viss omorganisation av kanslersämbetet. I organisationsfrågan anför kanslern inledningsvis följande.

Jag får erinra därom, att statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1955: 191 angående åtgärder i syfte att öka universitetens och högskolornas kapacitet m. m. bland annat pekat på den enligt utskottets mening tvingande nödvändigheten av att universitetskanslersämbetet snart erhölle en sådan förstärkning av sin organisation och sina arbetskrafter att det skulle bli möjligt för ämbetet att bemästra icke blott de alltjämt ökande arbetsuppgifterna utan även de nya uppgifter, som följde av åtgärder till upprustning i olika avseenden av under ämbetets överinseende ställda lärosäten. Det syntes vidare utskottet betydelsefullt att kanslersämbetets organisation anpassades även med hänsyn till sådana ämbetets åligganden, som avsåge rationaliseringssträvanden berörande den högre undervisningen. Utskottet hade därvid bland annat haft sin uppmärksamhet riktad på de frågor, som stode i samband med en fortlöpande granskning av föreliggande studieplaner i syfte att i möjligaste mån begränsa studietidens längd.

Med anledning av detta uttalande från riksdagens sida vill jag understryka att kanslersämbetet från och med nästa budgetår är i oavvisligt behov av den angivna förstärkningen av organisationen för att ämbetet skall kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra de arbetsuppgifter, som i alltmera ökad omfattning redan har lagts och ytterligare förväntas komma att läggas på ämbetet. Detta framstår som desto mera nödvändigt som ämbetet, organisatoriskt sett, sedan åtskilliga år tillbaka icke varit så rustat, som göromålens antal och deras ofta komplicerade och tidskrävande art påfordrat. På grund av bristen på personal har åtskilliga uppgifter, som eljest normalt bort kunna utföras av ämbetets tjänstemän, i betydande utsträckning måst anförtros åt särskilda utom ämbetet stående, med till förfogande ställda medel ur åttonde huvudtitelns kommittéanslag avlönade arbetskrafter.

Till belysning av arbetets omfattning vid universitetskanslersämbetet har kanslern lämnat en uppgift om antalet vid ämbetet diarieförda ärenden för vart och ett av åren 1910—1955. I anslutning härtill anför kanslern följande.

Antalet diarieförda ärenden vid universitetskanslersämbetet har under senaste tioårsperiod stigit med över ettusen, innebärande en ökning med ungefär 50 procent. Antalet ärenden under år 1955 uppgår till och med den 9 december till 3 387 och överstiger sålunda antalet ärenden vid samma tidpunkt nästföregående år med över 400 stycken, trots att frågor rörande förordnande av biträdande lärare och kliniska amanuenser jämlikt nådigt brev den 3 juni 1955 decentraliserats från kanslersämbetet till de lokala akademiska myndigheterna. Detta synes mig markera ett förhållande,

som även tidigare kunnat konstateras, nämligen att den allmänna stegringen av ämbetets arbetsuppgifter varit sådan, att parallellt med eller redan året efter en beslutad decentralisering av vissa grupper av ärenden likväl det sammanlagda antalet ärenden ökat. I det på Kungl. Maj:ts prövning för närvarande beroende förslaget till nya universitetsstatuter har vissa ytterligare decentraliseringsåtgärder av mig förordats. Därest dessa åtgärder vinner Kungl. Maj:ts bifall, kommer kanslersämbetet att avlastas från vissa ämbetet nu åvilande uppgifter. Att märka är emellertid, att de ärenden, som härvid kommer att bortfalla, är av huvudsakligen rent rutinmässig art, vilkas handläggning visserligen tager viss tid i anspråk men vilkas avskiljande från ämbetet icke i och för sig innebär någon nämnvärd lättnad i kvalitativt avseende.

De lämnade uppgifterna rörande antalet diarieförda ärenden lämnar icke en riktig bild av den samlade arbetsvolymen. Sålunda erhåller exempelvis universitetens och högskolornas särskilda petitaframställningar, även i de fall då de avser ett flertal olika anslagsrubriker och omfattar vitt skilda frågor, i regel allenast ett diarienummer för varje anslagsbegärande lärosäte. Antalet ärenden är därför i realiteten väsentligt större än vad som framgår av det angivna siffermaterialet.

Vad beträffar de till handläggning föreliggande ärendena torde kunna konstateras, att deras svårighetsgrad väsentligt ökat, bland annat på grund av vidtagna löneregleringar, reformering av utbildningen på olika områden, nyutfärdade stadgar, nya studieplaner, särskilda åtgärder för ökad kursundervisning m. m. Vissa grupper av ärenden har visserligen karaktär av engångsuppgifter (exempelvis förslag till nya examensstadgor), medan däremot andra måste kontinuerligt fullföljas. Till denna kategori hör granskningen av studieplaner bland annat i syfte att begränsa studietidens längd. Sistnämnda arbetsuppgift, som är tidsödande, kräver stor noggrannhet och omsorg vid handläggningen.

I en vid kanslerns skrivelse fogad promemoria har lämnats en översikt över de olika arbetsuppgifterna vid kanslersämbetet. I anslutning till promemorian anför kanslern följande.

Jag vill framhålla dels att remissyttranden rörande betänkanden och utredningar av olika slag — med de numera angivna korta remisstiderna, vilka ofta nog sammanfaller med tiden för petitaärendenas behandling — i regel är mycket arbetskrävande och av högt kvalificerad natur, dels ock att kanslersämbetet har att på grund av remisser från flertalet av statsdepartementen yttra sig i ärenden, vilka fordrar en allmän kringnsyn och erfarenhet rörande vitt skilda områden inom och utanför den egentliga statsförvaltningen. Detta bör särskilt uppmärksammas, då det gäller ämbetets organisation med hänsyn till det behov, som till följd härav föreligger för ämbetet av väl utbildad personal med fullgod administrativ erfarenhet. Ämbetets litenhet — även efter en upprustning — ärendenas kvalificerade art och de begränsade befordringsmöjligheterna gör det icke möjligt för ämbetet att tillgodose sitt behov av arbetskrafter genom anställande av amanuenspersonal. I detta avseende råder en mycket väsentlig skillnad mellan ett verk av kanslersämbetets natur och ett departement eller vanligt centralt ämbetsverk.

De årligen föreliggande petitafrågorna, avseende över ett 100-tal anslag på riksstaten, intager en mycket central plats inom kanslersämbetets arbetsuppgifter och kräver omfattande förarbeten samt stor förtrogenhet

med icke blott budgettekniska spörsmål och olika riksdagsfrågor utan även med universitetens och högskolornas särskilda problem. Kanslersämbetets samordnande verksamhet på dessa områden bör särskilt understrykas. I petitaärenden har ämbetet att avgiva yttranden och förslag till — förutom ecklesiastikdepartementet — inrikes-, finans- och civildepartementen. Vissa av dessa frågor kräver samråd med byggnadsstyrelsen. Överläggningar är vidare i regel erforderliga med vederbörande universitets- och högskolemyndigheter för närmare precisering av anslagsäskandena och nödvändiga kompletteringar av gjorda framställningar. På grund av svårigheter, icke minst till följd av universitetens och högskolornas alltför knappa resurser med avseende å administrativ personal, inlämnas petitaframställningarna ofta nog icke inom härför angiven tid, med påföljd att arbetet inom ämbetet blir ytterligt forcerat. Trots detta har det icke visat sig möjligt att avgiva ämbetets yttranden och skrivelser i petitaärenden inom den tid, som för ärendenas behandling i departementen varit önskvärd. Först genom en förstärkning av de kvalificerade arbetskrafterna inom kanslersämbetet torde en bättre sakernas ordning på detta område kunna uppnås.

I detta sammanhang torde vidare böra observeras att antalet rena rutinärenden undan för undan minskat och att de övriga ärendena i mycket hög grad påfordrar närmare utredningar och undersökningar innan de kan upptagas till avgörande.

N u v a r a n d e p e r s o n a l o r g a n i s a t i o n . Härvidlag fäster kanslern först uppmärksamheten på kanslerns ställning inom universitets- och högskoleorganisationen.

Kanslern utnämnes av Kungl. Maj:t efter föregånget, genom särskilda elektorer utsedda av universiteten, karolinska institutet, Stockholms högskola och tandläkarhögskolorna förrättat val. Kanslern intager i främsta rummet ställningen som de nämnda lärosätenas förtroendeman. I motsats till verkschefer (generaldirektörer m. fl.) är kanslern icke lönegradsplacerad utan uppstår ett årligt, i avlöningsstaten för universitetskanslersämbetet upptaget arvode. Någon pensionsrätt eller pensionsålder finnes icke angiven för kanslern; någon daglig tjänstgöringstid är instruktionsmässigt icke bestämd för kanslern och han är icke att räkna som någon heltids-tjänstgörande befattningshavare. Chefskapet för kanslersexpeditionen åvilar kanslerssekreteraren.

För närvarande disponerar kanslersämbetet — kanslern oräknad — över följande personal:

- 1 kanslerssekreterare i Ca 37;
- 1 förste byråsekreterare i Ca 29;
- 1 byråsekreterare i Ca 25;
- 1 amanuens i reglerad befordringgång med särskilt arvode å 3 888 kronor såsom extra föredragande;
- 1 kansliskrivare i Ca 15;
- 1 kanslibitråde i Ce 11;
- 1 kontorsbiträde i Ce 8;
- (Anm.: På grund av rådande lokalbrist står denna befattning för närvarande vakant.)
- 1 expeditionsvakt i Ca 10.

Efter att ha erinrat om, att det till följd av bristen på personal inom ämbetet under de senare åren varit oundgängligen nödvändigt att anlita experter och utanför ämbetet stående arbetskrafter för att biträda vid fullgörande av åtskilliga arbetsuppgifter, anför kanslern härutinnan ytterligare:

Anlitandet av experter är för kanslersämbetet i särskilda fall nödvändigt, men en dylik anordning medför i många fall i och för sig icke i vad avser den rent administrativa handläggningen av ärendena en avlastning för ämbetet. En viss överarbetning inom ämbetet av genom experter m. fl. utarbetade förslag har sålunda visat sig erforderlig. Då utanför ämbetet stående arbetskrafter anlåtats har detta vidare medfört den nackdelen, att ämbetets personal i viss utsträckning kommit att stå främmande för ärenden, som handlagts i denna ordning. De extra kostnader, som uppstått genom den sålunda praktiserade anordningen, vilken i åtskilliga fall måste betecknas som en nödlösning i ett prekärt läge, har varit betydande. För budgetåren 1952/53 och 1953/54 uppgick dessa kostnader till i avrundade tal respektive 37 400 kronor och 41 600 kronor. För första hälften av innevarande budgetår har dessa kostnader belöpt sig till i runt tal 19 000 kronor och torde böra för andra hälften uppskattas till i stort sett samma belopp, eller alltså tillhopa 38 000 kronor. I medeltal torde för de fyra budgetåren 1952/53—1955/56 ifrågavarande kostnader böra uppskattas till i runt tal 32 000 kronor, vilket belopp med cirka 3 000 kronor överstiger avlöningen till en befattningshavare i byråchefsggraden.

Kanslerns förslag. För att i dagens läge kunna bemästra de föreliggande uppgifterna inom kanslersämbetet och även kunna möta den påfrestning, som är att vänta genom förslag från 1955 års universitetsutredning och andra med universitetens och högskolornas problem nu arbetande utredningar, föreslår kanslern följande ändringar i ämbetets personalorganisation:

1. Förändring av tjänsten som kanslerssekreterare i Ca 37 till tjänst som kanslerssekreterare och expeditionschef i Co 15.
2. Inrättande av en tjänst som byråchef i Ca 37 i stället för den av numera avlidne assessorn A. Hamacher innehavda befattningen som amanuens i reglerad befordringsgång med särskilt föredragandearvode.
3. Inrättande av en tjänst som byrådirektör i Ca 31.
4. Förändring av tjänsten som byråsekreterare i Ca 25 till tjänst som förste byråsekreterare i Ca 27.
5. Inrättande av en tjänst som kontorist i Ce 13.
6. Inrättande av en tjänst som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång.

Till stöd för förslagen har kanslern anfört i huvudsak följande.

1. *Förändring av tjänsten som kanslerssekreterare.* Såsom jag tidigare och senast i min underdåniga skrivelse den 22 oktober 1954 angående anslag till universitetskanslersämbetet för budgetåret 1955/56 haft anledning framhålla är det en mycket framträdande brist i kanslersämbetets nuvarande organisation att ämbetet saknar en befattningshavare i expeditionschefs ställning med uppgift att följa samtliga ärendens beredning och med överblick över hela det omfattande arbetsfältet. De åligganden, som nu åvilar

kanslerssekreteraren (en betydande föredragning, deltagande i konferenser och överläggningar, avfattandet av utlåtanden och skrivelser i en mångfald, ofta svårbemästrade ärenden, genomgång av inkommande ärenden, remisser från ämbetet m. fl. administrativa göromål) gör det omöjligt för honom att i full utsträckning fungera som den sammanhållande länken i arbetet inom kanslersämbetet. Att så sker framstår som allt mera angeläget på grund av utvecklingen inom universitets- och högskoleorganisationen. På universitetsutbildningens område har nämligen — såsom jag i det föregående framhållit — genomförts ett flertal reformer i organisatoriska och andra avseenden och ytterligare reformer är aktuella och väntas bli detta under den närmaste tiden. Göromålen på kanslersämbetet har till följd härav kvantitativt, men framför allt kvalitativt ökat i hög grad. Med kanslerssekreterartjänsten är därför förenade omfattande och kvalificerade uppgifter inom den centrala universitets- och högskoleförvaltningens område. Genom beslut den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t bemyndigat kanslern att till kanslerssekreteraren överlämna beslutanderätten i sådana ärenden, som kanslern prövar lämpligt. I detta sammanhang vill jag, under hänvisning till vad jag i det föregående därom anfört, här ytterligare understryka, att kanslerssekreteraren på grund av kanslerns ställning inom universitets- och högskoleorganisationen har att upprätthålla chefskapet för kanslersexpeditionen. Uppmärksammas må även, att den utveckling, som under de senare åren ägt rum på universitetsområdet, medfört att kanslersexpeditionen fått en väsentligt ändrad karaktär i fråga om sina arbetsuppgifter, såväl med avseende å deras innehåll som deras omfattning m. m.

Jag vill även starkt trycka på vikten för kanslersämbetets insatser för universitetens och högskolornas vidare utveckling av att förutsättningar skapas för att även framdeles kunna till kanslerssekreterartjänsten förvärva högt kvalificerad arbetskraft, något som knappast torde bli möjligt utan en redan från tillträdet av befattningen väsentligt förbättrad löneställning för dess innehavare.

Universitetskanslersämbetet synes med hänsyn till sina speciella arbetsuppgifter enligt min mening, vilken också delades av statsutskottets majoritet vid 1954 års riksdag (se utskottets utlåtande 1954: 8 s. 38 o. 39), icke kunna jämföras med något annat ämbetsverk. Statsutskottet ansåg därför att en förändrad löneställning för kanslerssekreterartjänsten icke borde få tillmätas någon prejudicerande betydelse med avseende å andra tjänster inom statsförvaltningen.

Av skäl, som sålunda anförts, vidhåller jag min vid flera tillfällen tidigare uttalade mening, att befattningen som kanslerssekreterare bör inplaceras i lönegraden Co 15. Genom ett på så sätt markerat chefskap för kanslersexpeditionen vinnes även den stadga i den organisatoriska uppbyggnaden, som framstår som alltmera trängande.

2. *Byråchef i Ca 37.* De av mig framhållna kvalificerade arbetsuppgifterna inom kanslersämbetet har gjort behovet av en tjänst i denna löneställning behövlig. Härtill kommer, att ämbetet hittills haft en befattningshavare, assessor A. Hamacher, vilken i viss utsträckning fullgjort på byråchef ankommande uppgifter. På grund av den alltjämt ökande arbetsbördan överfördes nämligen sedan lång tid tillbaka på kanslerssekreterarens föredragning ursprungligen vilande löpande ärenden i stor utsträckning på Hamacher. Detta förhållande fastslogs också genom det särskilda föredragandearvodet, som tillerkändes honom. Vid sidan av tjänst som asses-

sor i Stockholms rådhusrätt (kriminalassessor 1921, civilassessor 1923—1952), från vilken befattning han avgick med förtidspension, tjänstgjorde Hamacher från och med år 1920 vid kanslersämbetet, senast som amanuens i reglerad befordringsgång med avlöning i Ce 25: 28 (20 736 kronor) och föredragandearvode (3 888 kronor). Hans sammanlagda avlöning vid kanslersämbetet uppgick alltså till 24 624 kronor, i stort sett motsvarande avlöningen till en förste byråsekreterare i högsta löneklassen eller en byrådirektör i 31: 32. Hade icke den i viss mån säregna situationen förelegat med till Hamacher vid sidan av statstjänsten utgående avlöning, respektive pension från kommunal tjänst hade säkerligen frågan om kanslersämbetets förstärkning med en högre tjänsteman tidigare aktualiserats. För att på ett effektivt sätt stärka ämbetets personella resurser efter Hamacher anser jag det nödvändigt att en byråchefsbefattning kommer till stånd.

3. *Byrådirektör i Ca 31.* Vid sidan av förutnämnda byråchefstjänst vilken i realiteten innebär en ersättning för den av assessor Hamacher innehavda befattningen, erfordras enligt min mening en ny tjänst i högre löneställning än förste byråsekreterare. Arbetsuppgifternas art samt den erfarenhet och det omdöme, som kräves vid handläggningen av desamma, påfordrar, såsom jag redan tidigare påpekat, att väl kvalificerad arbetskraft tillföres kanslersämbetet. Även rekryteringssynpunkterna bör härvid uppmärksammas. Jag har funnit mig böra förorda inrättandet av en byrådirektörsbefattning i Ca 31.

4. *Förste byråsekreterare i Ca 27 i stället för byråsekreterare i Ca 25.* Ämbetet förfogar nu över en tjänst som förste byråsekreterare i Ca 29 och en tjänst som byråsekreterare i Ca 25. Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som för närvarande åligger innehavaren av sistnämnda befattning, har jag i underdånig skrivelse den 19 oktober 1955 hemställt, att vid kanslersämbetet måtte, räknat från och med den 1 juli 1955, antingen inrättas en förste byråsekreterarbefattning i Cg 29 med samtidigt vakanssättande av byråsekreterarbefattningen i Ca 25 eller dubblering av den vid ämbetet förefintliga förste byråsekreterarbefattningen med placering i Cg 29. Detta ärende är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Därest kanslersämbetet i enlighet med mitt förslag erhåller en byrådirektörstjänst, torde det vara tillfyllest, att byråsekreterarbefattningen utbytes mot en förste byråsekreterartjänst i Ca 27. Anmärkas må, att såväl vid universiteten i Uppsala och Lund som vid Stockholms högskola finnes förste byråsekreterare i denna lönegrad.

5. och 6. *Kontorist i Ce 13 och kontorsbiträde i reglerad befordringsgång.* Den kvinnliga biträdespersonalen utgöres nu, förutom av kansliskrivaren — registratorn, av allenast ett kanslibitråde (från och med den 1 juli 1955). Nominellt finnes också en kontorsbiträdesbefattning, vilken tjänst emellertid står vakant på grund av att ämbetet icke förfogar över tillräckliga ämbetslokaler. Följden härav har blivit, att skrivarbete i mycket betydande utsträckning måst överlämnas till utskrift av renskrivningsbyråer. Kostnaderna härför har under innevarande budgetår till och med utgången av november månad — då ämbetet likväl haft tillgång till ett kanslibitråde — uppgått till ett belopp av i runt tal 6 000 kronor, motsvarande i stort sett avlöning i begynnelselönegraden för ett kontorsbiträde. Ämbetets utgifter för skrivhjälp under ett budgetår kan alltså uppskattas till i stort sett samma belopp som avlöning för två kontorsbiträden. Anlitandet av skrivbyråer medför en viss omgång vid ärendenas behandling och ofta en för-

sening i deras expediering, genom den tidsutdräkt som uppstår vid utskrifternas kollationering. Jag anser mig alltså böra förorda, att medel, motsvarande ytterligare ett kontorsbiträde i reglerad befordringsgång ställes till kanslersämbetets förfogande.

Då redogörargöromålen, som förut handhafs av assessorn Hamacher, lämpligen bör överföras på innehavaren av kansliskrivartjänsten, måste vissa av kansliskrivarens nuvarande arbetsuppgifter läggas på annan befattningshavare. För detta ändamål ävensom för uppehållande under semestrar och ledigheter i övrigt av kansliskrivartjänsten synes det mig erforderligt att en kontoristbefattning inrättas.

Kanslern framhåller vidare, att det för erhållande av en utbildningstjänst vid kanslersämbetet vore lämpligt att därstädes bibehålla en amanuensbefattning i reglerad befordringsgång. Då tjänsten dock vore mindre behövlig i den dagsaktuella situationen, anser sig kanslern kunna avstå från nämnda tjänst under de närmaste åren under förutsättning att den av kanslern föreslagna personalorganisationen genomföres.

Merkostnaderna under avlöningsanslaget för genomförande av kanslerns förslag uppgår till omkring 49 000 kronor. Kanslern anför:

Härvid torde emellertid böra särskilt uppmärksammas, att kanslersämbetets av till förfogande ställda särskilda medel bestrida utgifter för experter och sakkunniga m. fl. under de senaste budgetåren uppgått till i medeltal 30 000 kronor. Den av mig sålunda föreslagna upprustningen av ämbetet skulle alltså i realiteten allenast innebära en ökad utgift för statsverket av 19 000 kronor eller om hänsyn toges till behovet för kanslersämbetet av egna medel i viss begränsad utsträckning för anlåtande i mera exceptionella fall av experter till 25 000 kronor.

Slutligen understryker kanslern, att möjligheter numera står till buds för ämbetet att erhålla andra och större lokaler, varför hinder icke längre på grund av lokalbrist möter för en utvidgning av ämbetets personalkader.

Under ärendets remissbehandling har från kanslersämbetet till statens lönenämnd överlämnats en inom ämbetet upprättad promemoria angående bland annat *p l a n f ö r ä m b e t e t s o r g a n i s a t i o n* vid bifall till den av kanslern föreslagna personalökningen. Av promemorian inhämtas bland annat följande.

En organisation av ämbetets arbetsuppgifter fördelade på lärosäten eller ämnesområden låter sig med den föreslagna personaluppsättningen icke göra. Däremot kan en fördelning ske efter ärendenas art, på så sätt att frågor som kräver förslag till riksdagen, förslag till regleringsbrev, författningsfrågor, självständiga utredningsuppdrag samt remissyttranden över kommittébetänkanden m. m. hänföres till en avdelning (här benämnd avdelning I), medan utnämningsfrågor, dispensärenden, frågor om ämnes-, fakultets- och kanslerskonferenser, granskning av studieplaner, docentförordnanden, tjänstledigheter, reservfonds- och extrautgiftsärenden, anordnande av fortbildningskurser m. m. hänföres till en annan avdelning (här benämnd avdelning II).

Kanslerssekreteraren skall fungera som chef för kanslersexpeditionen och ha en ställning, motsvarande kanslichefs i vissa verk. Han skall närvara

vid föredragningarna för kanslern och svara för enhetligheten i ärendenas handläggning och inom ämbetets verksamhetsområde. Han skall själv föredraga ärenden av särskilt krävande art och i dessa avfatta kanslerns yttranden. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1952 äger kanslern att till kanslerssekreteraren överlåta beslutanderätten i ärenden, som kanslern prövar lämpligt. Någon dylik beslutanderätt tillkommer icke exempelvis expeditionschef i statsdepartement. På grund av kanslersämbetets speciella konstruktion med — fränsett i nämnda fall — kanslern som ensam beslutande äger kanslerssekreteraren icke och kommer ej heller att äga reservationsrätt. Dylik rätt är icke heller avsedd att tilldelas andra befattningshavare vid ämbetet. Anmärkas må emellertid, att avsaknaden härav icke i realiteten innebär ett minskat personligt ansvar för föredragandena i fråga om ärendenas rätta handläggning, ehuru ett dylikt ansvar formellt icke åvilar dem. Avsett är att såväl byråchefen som byrådirektören och de två förste byråsekreterarna skall föredraga direkt för kanslern i närvaro av kanslerssekreteraren.

Byråchefen skall vara knuten till avdelning I och omhänderha ärenden rörande författnings- och stadgeförslag (jämför lagbyråchefernas arbete inom statsdepartementen), petitaärenden, remisser av kommittébetänkanden m. m. (= ärenden som nu i stor utsträckning åvilat kanslerssekreteraren samt för vilkas behandling i vissa fall utanför ämbetet stående arbetskrafter (professorer m. fl.) måst anlitas).

Byrådirektören skall i främsta rummet svara för ärendena å avdelning II och alltså bland annat överta vissa av de uppgifter, som tidigare omhänderhafts av assessorn Hamacher.

De två förste byråsekreterarna, med föredragningsskyldighet, skall tjänstgöra, en på vardera avdelningen.

På vardera avdelningen bör för skrivgöromål finnas ett kontorsbiträde.

Å kansliskrivaren, som är ämbetets registrator, skulle även läggas redogörargöromålen (tidigare omhänderhavda av assessorn Hamacher).

Kontoristen är avsedd att under kansliskrivarens överinseende men likväl i det hela självständigt utföra viss diariéföring och föring av liggare, uppläggande av ett centralt personregister för tjänster vid universiteten (särskilt docentbefattningar), vilket register nu saknas men är ytterligt behövt, utföra sakregistrering av mera krävande natur, i förekommande fall vikariera för kansliskrivaren samt ha överinseendet över kontorsbiträdenas arbete.

Kanslibiträdet skall utföra kvalificerad maskinskrivning, delta i arbetet med intagning av studerande till de medicinska nybörjarkurserna samt vara handsekreterare åt universitetskanslern och kanslerssekreteraren.

Å expeditionsvakten skall åvila vanliga med dylik tjänst förenade göromål samt i mån av behov biträde med maskinskrivningsgöromål.

R e m i s s y t t r a n d e n. I ärendet har yttranden avgivits av statskontoret, statens lönenämnd och 1955 års universitetsutredning.

Statskontoret har anfört:

Universitetskanslern har hemställt, att kanslersämbetet — fränsett biträdespersonalen — förstärkes med ytterligare en tjänsteman. Statskontoret kan tillstyrka detta förslag men anser, att den nytillkommande tjänsten bör vara avsedd för amanuens i reglerad befordringsgång, särskilt som kanslersämbetet icke förfogar över någon dylik befattning.

Till stöd för sitt förslag om lönegradsuppflyttningar har kanslern bland annat anfört, att utgifterna för experter och sakkunniga under de senaste budgetåren uppgått till i medeltal 30 000 kronor för budgetår, vilka extra kostnader vid genomförande av den förordade upprustningen helt eller till större delen skulle bortfalla. Statskontoret får med anledning härav framhålla, att ifrågakvarande kostnader i avsevärd utsträckning hänför sig till utarbetandet av nya universitetsstatuter och examensstadgor och sålunda lär ha engångskaraktär, samt att det torde kunna bli nödvändigt att jämväl framdeles anlita experter för arbetsuppgifter av så speciell natur som de nu nämnda, även om de föreslagna löneuppflyttningarna vidtoges.

Enär frågan om uppflyttning av kanslerssekreterartjänsten till högre lönegrad behandlats vid 1952, 1953 och 1954 års riksdagar utan att därutinnan framlagda förslag vunnit riksdagens bifall, avstyrker ämbetsverket att löneställningen ändras för denna tjänst. Redan härav lär följä, att statskontoret icke kan biträda kanslerns uppfattning beträffande inrättande av en byråchefstjänst. Då kanslern emellertid ansett sistnämnda befattning erforderlig bland annat som ersättning för den av assessorn A. Hamacher innehavda befattningen, får ämbetsverket erinra, att Hamachers sammanlagda löneförmåner närmast motsvarat löneklass 32. Från denna utgångspunkt (jfr även prop. 1952: 137, s. 12) synes Hamachers befattning böra ersättas med en förste byråsekreterartjänst i 29 lönegraden. Statskontoret anser sig likväl kunna förorda inrättandet av en byrådirektörstjänst i 31 lönegraden. Ämbetsverket kan icke tillstyrka, att byråsekreterartjänsten i lönegrad Ca 25 uppflyttas till 27 lönegraden.

Statskontorets förslag innebär sålunda, att befattningshavarna å kanslersexpeditionen, bortsett från biträdespersonal, skall utgöras av 1 kanslerssekreterare (37 lgr.), 1 byrådirektör (31 lgr), 1 förste byråsekreterare (29 lgr.), 1 byråsekreterare (25 lgr.) samt 1 amanuens i befordringsgången.

Under framhållande av att innehavaren av den från och med den 1 juli 1955 nytillkomna tjänsten som kanslibiträde vid förfall för kansliskrivaren synes kunna förordnas å dennes befattning får statskontoret avstyrka inrättandet av en kontoristtjänst. Ämbetsverket kan icke heller finna, att behovet av ytterligare en skrivbiträdesbefattning klarlagts, men vill icke motsätta sig att under posten till övrig icke-ordinarie personal beräknas förslagsvis 3 000 kronor för tillfällig skrivhjälp.

Lönenämnden kan svårligen finna, att på universitetskanslersämbetet ankommande arbetsuppgifter i princip skiljer sig från de arbetsuppgifter, som i allmänhet åvilar de centrala ämbetsverken. Enligt nämndens uppfattning bör därför den nuvarande, med centrala ämbetsverk överensstämmande utformningen av personalorganisationen bibehållas och kanslerssekreterarens löneställning bliva oförändrad. Den högre personalen i övrigt bör — med utgångspunkt i det av kanslern föreslagna antalet — enligt nämndens mening bestå av tre förste byråsekreterare i 29 lönegraden och en amannens. För de för den föreslagna kontoristtjänsten avsedda arbetsuppgifterna anser lönenämnden en kanslibiträdestjänst vara tillfyllest.

Universitetsutredningen, som enligt sina direktiv har att behandla frågan om universitetsväsendets organisatoriska uppbyggnad och administrativa struktur, framhåller, att den av kanslern föreslagna förstärkningen av kanslersämbetets organisation på intet sätt kan anses föregripa den prövning

av universitetsförvaltningens organisationsfrågor, som utredningen kommer att företaga. Utredningen har nämligen den uppfattningen, att det föreliggande förslaget måste betecknas såsom ett minimiförslag med hänsyn till de omfattande uppgifter kanslersämbetet redan nu har. Under alla förhållanden måste kanslersämbetet enligt utredningens mening inom kort ges ytterligare personella resurser för att kunna motsvara de krav, som i ökad omfattning kommer att ställas på den centrala ledningen av universiteten och vissa högskolor. Utredningen vill starkt understryka, att kanslersämbetet icke utan vidare kan jämföras med ett centralt ämbetsverk av motsvarande omfattning, då universitetskanslern har en annan ställning än en statlig verkschef och förvaltningsområdet dessutom är särpräglad. Den för universitetsutredningen avgörande synpunkten är emellertid, att kanslersämbetet ges sådana resurser att det kan fungera icke blott som ett universitetens förvaltningsorgan i inskränkt bemärkelse — d. v. s. för handläggning av ärenden av i huvudsak löpande natur — utan även som ett initiativtagande och rådgivande organ i frågor rörande högre utbildning och forskning. Med den utveckling som pågår på dessa områden blir, framhåller utredningen, icke minst den sistnämnda uppgiften alltmer maktpåliggande. Utredningen tillstyrker sålunda från de utgångspunkter den har att anlägga kanslerns förslag.

Departementschefen. Med hänsyn till universitetskanslersämbetets alltmer växande arbetsuppgifter är enligt min mening en viss förstärkning av ämbetets personal påkallad. Denna förstärkning bör såsom kanslern föreslagit avse såväl den administrativt utbildade personalen som biträdespersonalen.

Kanslern har vad beträffar den förra personalkategorien bland annat föreslagit inrättande av en byråchefstjänst i Ca 37 och en byrådirektörstjänst i Ca 31. Därvid har kanslern förutsatt, att den av numera avlidne assessorn A. Hamacher innehavda amanuens tjänsten åtminstone för de närmaste åren kunde indragas. För egen del vill jag med anledning av kanslerns ifrågavarande förslag förordna, att en tjänst som byrådirektör i Ca 33 inrättas och att amanuens tjänsten bibehålles.

Mot den av kanslern föreslagna förändringen av byråsekreterartjänsten i Ca 25 till en tjänst som förste byråsekreterare i Ca 27 har jag ingen erinran.

Kanslerns förslag om en förbättrad löneställning för kanslerssekreteraren anser jag mig däremot icke kunna biträda.

Enligt vad jag nu förordat skulle kanslersämbetets administrativt utbildade personal komma att bestå av en kanslerssekreterare i Ca 37, en byrådirektör i Ca 33, en förste byråsekreterare i Ca 29, en förste byråsekreterare i Ca 27 och en amanuens i reglerad befordringsgång.

De inom kanslersämbetet förekommande arbetsuppgifterna torde såsom hittills fördelas mellan de olika befattningshavarna på sätt kanslern med

hänsyn till föreliggande omständigheter finner lämpligt. Jag har sålunda icke ansett mig böra taga ställning till det förslag till fördelning av arbetsuppgifterna som redovisats i en inom ämbetet — i samband med ärendets remissbehandling — upprättad promemoria. I anslutning till det sagda må framhållas, att kanslern för närvarande äger att till kanslerssekreteraren överlåta beslutanderätten i härför lämpliga ärenden. Jag förutsätter, att ett dylikt överlåtande av beslutanderätt kommer att ske även till innehavaren av den av mig förordade byrådirektörstjänsten.

I fråga om kanslersämbetets övriga personal har kanslern föreslagit en förstärkning med en kontorist i Ce 13 och ett kontorsbiträde i reglerad befordringsgång. Häremot har jag ingen annan erinran än att jag i stället för kontoristtjänsten föreslår inrättande av en kanslibiträdestjänst i Ce 11. Ämbetets biträdes- och expeditionsvaktpersonal skulle sålunda komma att bestå av en kansliskrivare i Ca 15, två kanslibiträden i Ce 11 och två kontorsbiträden i reglerad befordringsgång samt en expeditionsvakt i Ca 10.

Under icke-ordinarieposten torde böra beräknas ett belopp av 9 000 kronor till extra arbetskraft, vikariatsersättningar och dylikt.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 219 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 47 000 kronor. Av höjningen hänför sig omkring 16 000 kronor till uppräknig av löner m. m. enligt 1955 års riksdags beslut. Anslaget torde böra fördelas på poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för kanslersämbetet bör vidtagas vederbörliga ändringar i anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för universitetskanslersämbetet, som föranledes av vad jag i det föregående anförde;

b) godkänna följande avlöningsstat för universitetskanslersämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvode till universitetskanslern	38 280
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	98 800
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	47 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	34 320

Summa kronor 219 000

c) till *Universitetskanslersämbetet*: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 219 000 kronor.

2. Universitetskanslersämbetet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	17 000	18 414
1955/56 (statsliggaren s. 498)	18 500	
1956/57 (förslag)	21 000	

Universitetskanslern hemställer, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 2 500 kronor på sätt framgår av följande sammanställning:

1. Reseersättningar (nu 3 000)	+ 500
2. Bränsle, lyse och vatten (nu 1 000)	+ 500
3. Övriga expenser (nu 11 500)	+ 1 500
	<u>+ 2 500</u>

Beträffande nämnda anslagsposter anför kanslern:

1. Anslagsposten till *reseersättningar* torde på grund av höjda biljettpriser och föreslagen ökning av ämbetets personal böra höjas med 500 kronor.

2. Delposten till *bränsle, lyse och vatten* torde på grund av att andra och ökade lokaler kommer att ställas till kanslersämbetets förfo-gande böra höjas med förslagsvis 500 kronor.

3. Delposten till *övriga expenser*, som redan nu är knappt be-räknad, torde vid utökningen av ämbetets personal böra förstärkas med 1 500 kronor. Kostnaderna för anskaffande av möbler m. m. för ämbetets nya lokalutrymmen kan icke nu angivas; för detta ändamål synes man där-för böra räkna med ett visst överskridande av posten.

Statskontoret har lämnat kanslerns förslag utan erinran.

Departementschefen. Jag biträder kanslerns förslag. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår höjas med 2 500 kronor till 21 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetskanslersämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 21 000 kronor.

B. Inrättande av en professur i teoretisk alkoholforskning vid karolinska institutet

Inledning

I propositionen nr 155 till 1954 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bland annat, att en professur i teoretisk alkoholforskning skulle in-rättas vid karolinska mediko-kirurgiska institutet vid tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämde, dock tidigast från och med den 1 juli 1955.

Vid anmälan av denna fråga anförde jag bland annat, att en intensifie-rad grundforskning på den teoretiska alkoholforskningens område vore av central betydelse för den kliniska alkoholforskningen och därmed också

för den medicinska alkoholistvården. Den teoretiska alkoholforskningens resultat vore därjämte grundläggande för en objektiv undervisning och upplysning i alkoholfrågan. Jag ansåg mig därför böra tillstyrka, att en professur i teoretisk alkoholforskning inrättades. Av vikt för den teoretiska alkoholforskningens utveckling vore att forskningen finge en så allsidig inriktning som möjligt. Den teoretiska alkoholforskningen i vårt land hade hittills varit övervägande farmakologiskt och fysiologiskt betonad. En blivande institution borde emellertid enligt min mening såvitt möjligt ge spelrum åt forskningsuppgifter inom andra närbesläktade medicinska grundforskningsområden. Jag fann tanken på en breddning av forskningsområdet till att avse även andra ämnen än etylalkoholen i och för sig beaktansvärd men ansåg, att alkoholfrågan betraktad som samhällsproblem motiverade att den centrala forskningsuppgiften markerades i professurens benämning. Hinder borde emellertid icke möta, att professurens innehavare — inom ramen för den frihet vid val av arbetsuppgifter som av hävd tillerkänts universitetsprofessorerna — upptog forskningsproblem vid sidan av den egentliga alkoholforskningen, exempelvis i samband med jämförande undersökningar. Med professuren borde vara förenad den undervisnings- och examinationsskyldighet, som universitetskanslern kunde komma att föreskriva.

Jag uttalade vidare, att frågan om institutionslokaler för professuren borde lösas genom att förutom den kliniska även den teoretiska alkoholforskningen bereddes utrymme i anslutning till den föreslagna specialkliniken för alkoholsjukdomar. Jag förutsatte därvid, att planeringen och utformningen av sjukhusets forskningscentral skedde i samråd med medicinska forskningsrådets nämnd för alkoholforskning.

Då den föreslagna specialkliniken för alkoholsjukdomar komme att föreslås bli förlagd till Stockholm eller dess omedelbara närhet, borde enligt min mening själva professuren knytas till karolinska institutet. Därest kliniken skulle komma att förläggas till annan ort, finge frågan om till vilket universitet professuren skulle knytas bli föremål för en omprövning. I så fall finge ärendet ånyo underställas riksdagen.

Det av nykterhetskommittén i kostnadsberäkningen för professuren upptagna anslagsbeloppet för personal- och materielkostnader, tillhopa 65 000 kronor, fann jag även efter justering med hänsyn till förändringen av penningvärdet vara för lågt räknat.

Med hänsyn till önskvärdheten av att professuren inrättades utan onödig tidsutdräkt borde möjligheten att provisoriskt lösa lokalfrågan undersökas.

I sitt utlåtande nr 5 anslöt sig särskilda utskottet till mitt förslag. Utskottet framhöll, att den med tillfredsställelse såg tillkomsten av en institution för både teoretisk och klinisk alkoholforskning. Ett nära samarbete mellan de olika forskargrupperna, sysselsatta inom ett och samma sjukhus och med samma patientmaterial till sitt förfogande, syntes erbjuda alkohol-

forskningen i dess helhet betydande fördelar och borde därför även vara ägnat att snabbt omsätta vunna resultat i den praktiska sjukvården. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte besluta i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit (skrivelse nr 314).

Genom beslut den 18 juni 1954 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att utse en kommitté med uppdrag att inom inrikesdepartementet biträda med det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet för uppförande av en klinik för alkoholsjukdomar. Enligt meddelade direktiv skulle kommitténs arbete bedrivas i enlighet med de riktlinjer, som förordats av föredragande departementschefen i det vid propositionen 1954: 158 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över inrikesärenden, samt med beaktande av dels vad chefen för ecklesiastikdepartementet i det vid propositionen 1954: 155 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden anfört i fråga om inrättande av en professur i teoretisk alkoholforskning, dels ock vad som anförts i nu ifrågakvarande avseenden i särskilda utskottets utlåtanden 1954: 8 och 5.

Med stöd av sagda bemyndigande tillkallades samma dag såsom sakkunniga generaldirektören och chefen för byggnadsstyrelsen G. W. Wejke, förbundsdirektören i svenska landstingsförbundet I. J. G. Dahlgren, laboratorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet L. Goldberg, överinspektören för sinnessjukvården C. E. Åmark samt direktören för statens alkoholistanstalt å Wenngarn J. W. G. Lönnberg. Tillika uppdrogs åt Wejke att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete. De sakkunniga har antagit namnet *kommittén för planering av klinik för alkoholsjukdomar*.

Efter slutfört uppdrag har kommittén avgivit en i november 1955 upprättad *promemoria med förslag till klinik för alkoholsjukdomar samt institution för teoretisk alkoholforskning* (stencilerad).

Över promemorian har yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kanslern för rikets universitet, efter hörande av lärarkollegiet vid karolinska institutet, statens medicinska forskningsråd, som bifogat yttrande av nämnden för alkoholforskning, direktionen för karolinska sjukhuset och Svenska nykterhetsvårdsförbundet.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag i vad det avser inrättande av en klinik för alkoholsjukdomar kommer att i annat sammanhang anmälas av chefen för inrikesdepartementet, som därvid även kommer att anmäla byggnadsfrågan för den föreslagna institutionen för alkoholforskning.

I sistnämnda hänseende torde därför i detta sammanhang allenast behöva nämnas att kommittén anser, att den för kliniken och forskningsinsti-

tutionen gemensamma byggnaden lämpligen bör förläggas i närheten av karolinska sjukhusets psykiatriska klinik. Skulle erforderlig mark icke kunna friställas där, kan enligt kommittén en förläggning till sjukhusområdets sydvästra del godtagas, därvid byggnaden kommer att ligga närmare sjukhusets centrallaboratorier.

Två alternativa förslag, A och B, till utformning av klinik- och institutionsbyggnad har utarbetats av kommittén.

Alternativ A är utformat med vårdavdelningen samt poliklinik och behandlingslokaler förlagda till en klinikbyggnad, planerad på vedertaget sätt med mittkorridor. I en till klinikbyggnaden ansluten flygel skulle inrymmas lokaler för den teoretiska institutionen. För detta alternativ uppskattas byggnadskostnaderna till 4,6 miljoner kronor.

En utformning av klinikbyggnaden som en punkthuskropp, alternativ B, har enligt kommittén visat sig ge en mer ekonomisk lösning av uppgiften. Till en på detta sätt utformad klinikbyggnad föreslås den teoretiska institutionen ansluten på i princip samma sätt som i föregående alternativ. Byggnadskostnaden för detta alternativ uppskattas till 4,3 miljoner kronor.

Engångskostnaderna för inredning och utrustning av forskningsinstitutionen uppskattas av kommittén till 650 000 kronor.

Kommittén föreslår följande personalorganisation för forskningsinstitutionen:

- 1 professor i Co 14,
- 1 laboratorieläkare i Cg 29,
- 1 förste assistent med årsarvode av 13 074 kronor,
- 1 kontorist i Ca 13,
- 1 förste laboratoriebiträde i Ca 15,
- 1 institutionsvaktmästare i Ca 14,
- 1 djurvårdare i Ce 10.

Till stöd för detta förslag anför kommittén följande.

Institutionen för teoretisk alkoholforskning skall enligt riksdagens beslut förestås av en *professor*, vilken i likhet med övriga professorer vid karolinska institutet bör vara placerad i lönegrad Co 14. Det omfattande forskningsarbete, som skall bedrivas vid institutionen kräver emellertid insatser av ett flertal forskare. Vid institutionen bör därför inrättas dels en befattning som *laboratorieläkare* med heltidstjänstgöring, konstruerad på samma sätt som t. ex. motsvarande tjänst vid statens farmaceutiska laboratoriums biologiska avdelning, dels ock en arvodesbefattning som *förste assistent*. För befattningen som förste assistent bör gälla samma villkor som för motsvarande befattningar vid andra forskningsinstitutioner. Det bör beaktas, att i den undervisning som skall bedrivas vid forskningsinstitutionen ingår demonstrationer och laborationer som kräver ett omfattande förberedelsearbete, vilket i första hand kommer att åvila assistenten. För att kunna taga ansvaret för demonstrationer och laborationer rörande effekten av alkohol och narkotika erfordras på assistentbefattningen en väl kvalificerad kraft.

Kontoristen skall tjänstgöra som institutionschefens sekreterare. Befattningshavaren skall därjämte svara för skötseln av institutionens räkenskaper, diarieföring och registrering samt ordnandet och skötseln av institutionens bibliotek. Därutöver bör befattningshavaren kunna anförtros viss statistisk bearbetning av försöksresultat. Befattningshavaren bör sålunda självständigt kunna sammanställa statistiskt primärmaterial i tabeller och diagram samt utföra avancerade statistiska beräkningar (korrelationsberäkningar, X^2 -analys m. m.). Med hänsyn till arbetsuppgifternas svårighetsgrad kunde det övervägas huruvida icke här ifrågavarande befattningshavare borde placeras i 15 lönegraden. Kommittén har dock stannat vid att föreslå en placering tills vidare i Ca 13.

På *laboratoriebiträdet* bör ankomma att praktiskt handhava en rad biologiska och kemiska bestämningsmetoder, förberedelser till laboratorieförsök, provtagning på försöksdjur och människor m. m. Befattningshavaren bör kunna självständigt bearbeta erhållna primäruppgifter, planera alternativa arbetsmoment och äga kännedom om olika statistiska metoder för kontroll och bearbetning av erhållna data. Med hänsyn till de krav som sålunda kommer att ställas på dess innehavare bör befattningen vara placerad i Ca 15.

Innehavaren av befattningen som *institutionsvaktmästare* bör förutom alla med en ordinär vaktmästarebefattning förenade sysslor föra förteckning över å institutionen befintlig materiel, medverka vid preparation av försöksdjur samt vara verksam som finmekaniker för att dels hålla institutionens apparatur i stånd, dels å institutionen nyttillverka lämplig apparatur. Speciellt sistnämnda uppgift gör det oundgängligen nödvändigt att anställa en väl kvalificerad person. Arbetets omfattning medger icke att tjänsten som institutionsvaktmästare kombineras med annan syssla. Befattningen bör med hänsyn till arbetsuppgifternas art placeras i Ca 14.

Med hänsyn till den stora omfattning, i vilken djurförsök bedrivs, är det oundgängligen nödvändigt att till institutionen knyta en heltidsanställd djurvårdare. Skötseln av försöksdjur av olika slag, blandning av lämpliga dietkoster etc. är så tidsödande, att en befattning som djurvårdare icke kan kombineras med annan tjänst. Befattningen bör placeras i Ce 10.

Kommittén har i detta sammanhang tagit upp fråga om inrättande av en befattning som biokemist och en befattning som sociolog. Några förslag härom framlägges emellertid icke nu. Kommittén anför:

I propositionen 1954: 158 uttalade föredragande departementschefen, att han delade alkoholistvårdsutredningens uppfattning att till kliniken borde knytas en befattningshavare med biokemisk utbildning. Då det emellertid ännu icke kan förutses, vilken omfattning denna forskning kan komma att få, vill kommittén emellertid icke nu föreslå inrättandet av en särskild befattning för en biokemist. Sedan erfarenheter vunnits beträffande verksamheten vid institutionen, bör dock eventuellt övervägas att vid institutionen inrätta en tjänst som laborator i biokemi i Ca 34.

Alkoholistvårdsutredningen förutsatte att vid kliniken skulle inrättas en befattning för en sociolog. Även härmed torde dock enligt kommitténs mening böra anstå intill dess verksamheten vid kliniken bedrivits under några år och ett tillräckligt stort erfarenhetsmaterial lämpat för bearbetning ur sociologiska synpunkter samlats. Tills vidare bör sociologisk forskning inom institutionen kunna bedrivas i samarbete med sociologiska institutionen

vid Stockholms högskola, varvid kommittén förutsätter att erforderliga forskningsanslag kan ställas till förfogande för bearbetning av det material som efter hand insamlats på kliniken. I detta sammanhang må erinras om att bland de lokaler som skall inrymmas i klinikbyggnaden även upptagits arbetsrum för en sociolog jämte ett biträde.

Det för forskningsinstitutionen erforderliga årliga materiellanslaget uppskattar kommittén till omkring 30 000 kronor.

Provisoriska åtgärder för forskningsinstitutionens inrättande från och med budgetåret 1956/57. För att göra det möjligt att inrätta professuren i teoretisk alkoholforskning från och med den 1 juli 1956 har kommittén i enlighet med direktiven undersökt förutsättningarna för att provisoriskt lösa lokalfrågan för forskningsinstitutionen. Enligt vad kommittén under hand erfarit, kan flera vägar diskuteras för en sådan provisorisk lösning, förutsatt att provisoriet icke blir långvarigare än 3—4 år. Den lösning som därvid i första hand bör väljas är enligt kommittén att förlägga institutionen till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, där lokaler enligt vad kommittén inhämtat skulle kunna ställas till förfogande från och med den 1 juli 1956. Om institutionen förlägges dit, skulle alkoholforskning kunna bedrivas dels inom detta forskningsinstitut, dels på andra institutioner i samarbete med där verksamma forskare.

Kommittén föreslår, att professuren i teoretisk alkoholforskning inrättas från och med nyssnämnda tidpunkt, och att därvid jämväl befattningarna som förste assistent, kontorist, laboratoriebiträde och institutionsvaktmästare inrättas. Vidare bör enligt kommitténs förslag för budgetåret 1956/57 anvisas ett materiellanslag om 30 000 kronor samt en viss del av det erforderliga inrednings- och utrustningsanslaget för inköp av apparatur och dylikt, förslagsvis 200 000 kronor.

Kommittén framhåller, att om av någon anledning provisoriet skulle bli mera långvarigt lokalfrågan måste omprövas. Även i sådant fall syntes vissa möjligheter stå öppna för en godtagbar lösning, varvid dock kostnader kunde uppstå för inredning av de provisoriska lokalerna, vilka kostnader icke nu kunde närmare uppskattas.

Yttranden

Av yttrandena inhämtas bland annat följande.

Universitetskanslern och lärarkollegiet vid karolinska institutet anser, att inrättande av den beslutade professuren i teoretisk alkoholforskning från och med den 1 juli 1956 är av väsentlig angelägenhetsgrad, och konstaterar med tillfredsställelse, att möjligheter synes föreligga för en provisorisk lösning av forskningsinstitutionens lokalfråga.

Medicinalstyrelsen, statens medicinska forskningsråd och nämnden för alkoholforskning finner kommitténs förslag rörande forskningsinstitutionen väl motiverade.

Socialstyrelsen anser önskvärt, att professuren i teoretisk alkoholforskning och forskningsinstitutionen kommer till stånd så snart sig göra låter, samt tillstyrker de av kommittén föreslagna provisoriska åtgärderna.

Departementschefen

Såsom av det föregående framgår har kommittén för planering av klinik för alkoholsjukdomar avgivit förslag rörande inrättande av en dylik klinik och en därtill anknuten institution för teoretisk alkoholforskning. I anledning av kommitténs förslag kommer chefen för inrikesdepartementet att i annat sammanhang föreslå, att för kliniken och forskningsinstitutionen uppföres en nybyggnad på karolinska sjukhusets område.

För att göra det möjligt att inrätta den av 1954 års riksdag i princip beslutade professuren i teoretisk alkoholforskning har kommittén undersökt förutsättningarna för att i avvaktan på nybyggnadens färdigställande provisoriskt lösa forskningsinstitutionens lokalfråga. Den lösning som därvid i första hand borde väljas vore enligt kommittén att förlägga institutionen till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, där enligt vad kommittén inhämtat lokaler skulle kunna ställas till förfogande från och med den 1 juli 1956. Därvid skulle alkoholforskning kunna bedrivas inom detta forskningsinstitut och på andra institutioner i samarbete med där verksamma forskare. Enligt vad jag under hand inhämtat har emellertid en numera inom karolinska institutet företagen undersökning givit vid handen, att rymligare och från flera synpunkter bättre lokaler kan provisoriskt under några år framåt upplåtas åt en institution för teoretisk alkoholforskning inom den för bakteriologiska institutionen uppförda nybyggnaden.

Då förutsättningar sålunda föreligger att provisoriskt lösa lokalfrågan för en institution för teoretisk alkoholforskning, anser jag mig böra förorda, att den av 1954 års riksdag i princip beslutade professuren i teoretisk alkoholforskning vid karolinska institutet inrättas från och med den 1 juli 1956.

I fråga om behovet av hjälpkrafter, materiel och utrustning vid forskningsinstitutionen under första verksamhetsåret har jag låtit inhämta vissa kompletterande uppgifter från ledamoten av kommittén, laboratorn L. Goldberg. Med anledning av dessa och kommitténs förslag anser jag mig böra förorda, att som hjälpkrafter åt professurens innehavare anställs ett kanslibitråde och ett laboratoriebiträde, båda placerade i Ce 11. Vidare torde böra beräknas ett belopp av 10 000 kronor till assistent- och vaktmästarhjälp m. m. Till materiel torde böra anvisas 20 000 kronor och till utrustning 60 000 kronor. Vad jag nu förordat rörande hjälpkrafter, materiel och utrustning avser endast nästa budgetår. I fråga om medelsanvisningen för dessa ändamål under därefter följande budgetår är jag icke beredd att nu taga ställning.

Mina sålunda redovisade ställningstaganden torde förutom ändring i

personalförteckningen för karolinska institutet böra föranleda höjning av vissa av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln äskade anslag till institutet.

Sålunda bör anslaget till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar (punkten 97) höjas med 62 200 kronor till 5 582 200 kronor. Av höjningen hänför sig 26 900 kronor till ordinarieposten, 24 800 kronor till icke-ordinarieposten och 10 500 kronor till posten till rörligt tillägg. I anslutning härtill bör avlöningsstaten för institutet omräknas. Vidare bör anslaget till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m. (punkten 99) höjas med 20 000 kronor till 1 185 000 kronor och anslaget till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av nya lokaler (punkten 102) höjas med 60 000 kronor till 1 791 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte — med de ändringar av Sina i årets statsverksproposition under punkterna 97, 99 och 102 i bilagan åttonde huvudtiteln framställda förslag, vilka föranledes av vad jag nu förordat — föreslå riksdagen, att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranledes av vad jag under nyssnämnda punkt 97 och här förut anförde;

b) godkänna följande avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 812 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	987 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 892 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	915 500
Summa kronor	5 608 200

Särskilda uppbördsmedel

1. Bidrag från Malmstenska donationsfonden	4 000
2. Bidrag från Ekmanska donationsfonden ..	8 000
3. Bidrag från Mimi Althainz donationsfond .	14 000
Summa kronor	26 000
Nettoutgift kronor	5 582 200

c) till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 582 200 kronor;

d) till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 185 000 kronor;

e) medgiva, att inredning och utrustning för institutet för virusforskning vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, må beställas till ett värde av högst 300 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1957/58;

f) till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 791 000 kronor.

**C. Fråga om inrättande av en personlig professur i medicin,
särskilt njursjukdomar, vid universitetet i Lund
för forskardocenten Nils Alwall**

Vid 1955 års riksdag väcktes två likalydande motioner (I: 24 och II: 31), i vilka yrkades, att vid universitetet i Lund måtte inrättas en personlig professur i medicin, särskilt njursjukdomar, för forskardocenten vid universitetet Nils Alwall.

Statsutskottet uttalade i avgivet utlåtande (nr 135), bland annat, att enligt utskottets mening mycket starka skäl talade för att ifrågavarande professur inrättades redan från och med budgetåret 1955/56. Utskottet framhöll emellertid samtidigt, att frågan om professurens inrättande hade samband med vissa andra spørsmål angående den personella och materiella utrustningen vid lasarettets i Lund sjukvård och kostnaderna härför. Dessa spørsmål syntes utskottet böra bli föremål för ytterligare övervägande. Utskottet vore därför icke berett att biträda det i motionerna gjorda yrkandet om inrättande av professuren redan från och med budgetåret 1955/56. Utskottet förutsatte emellertid att Kungl. Maj:t efter ytterligare utredning för 1956 års riksdag framlade förslag om inrättande av professuren från och med den 1 juli 1956. Enligt utskottets mening borde underhandlingar komma till stånd mellan vederbörande universitetsmyndigheter och direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund rörande landstingets medverkan i fortsättningen till understödjande av den av Alwall vid lasarettet i olika avseenden bedrivna verksamheten. Utskottet utgick jämväl från att genom universitetsmyndigheternas försorg utredning förebragtes rörande samtliga de med inrättandet av professuren förbundna kostnaderna. Då Alwalls förordnande som forskardocent utlöpte

med utgången av år 1955, ville utskottet i anslutning till sitt gjorda ställningstagande uttala, att hinder icke borde möta att Alwall under första halvåret 1956 erhöle förlängt förordnande som forskardocent. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte — med avslag å motionerna — i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört angående en personlig professur för Alwall.

Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet sålunda föreslagit (skrivelse nr 307).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 juni 1955 uppdrog chefen för ecklesiastikdepartementet den 5 september 1955 åt *kommissionen för förhandlingar med Malmöhus läns landsting och Malmö stad rörande frågor, som äger samband med den medicinska undervisningens och forskningens anordnande i Lund och Malmö*, att upptaga förhandlingar med nämnda landsting rörande landstingets medverkan till understödjande av Alwalls verksamhet.

Efter förhandlingar med Malmöhus läns hälso- och sjukvårdsstyrelse den 31 oktober och den 20 december 1955 har kommissionen med skrivelse den 17 januari 1956 överlämnat *utredning och förslag* i ämnet.

Kommissionens förslag må här i korthet beröras.

Av kommissionens utredning framgår, att landstinget, om den ifrågasatta professuren inrättas från och med den 1 juli 1956, är berett medverka till inrättande av en med professuren förenad överläkarbefattning vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund ävensom ikläda sig halva kostnaden för de ombyggnadsarbeten, som anses erforderliga i anledning härav. Kommissionen har förutsatt, att frågan om de framtida driftkostnaderna för den nya överläkaravdelningen kommer att regleras i enlighet med de principer, som gäller för den nuvarande provisoriska njuravdelningen.

I ombyggnadsfrågan har under förhandlingarna enighet nåtts om ett den 28 november 1955 dagtecknat förslag om tillbyggnad av medicinska kliniken, vilket preliminärt kostnadsberäknats till 515 000 kronor. Med tillämpning av de principer, som hittills gällt för bestämmande av statens bidrag till ny- och ombyggnader vid lasarettet i Lund, beräknar kommissionen statens bidrag till hälften av nämnda belopp eller 257 500 kronor, varav 75 000 kronor skulle anvisas för budgetåret 1956/57 och 182 500 kronor för budgetåret 1957/58. Tillbyggnaden beräknas kunna vara färdigställd omkring den 1 juli 1958.

Kommissionen har även framlagt förslag om den på statsverket ankommande medelsanvisning till personal, utrustning och materiel, som skulle erfordras vid inrättande från och med den 1 juli 1956 av den ifrågasatta professuren för Alwall.

De erforderliga hjälpkrafterna vid professuren beräknas av kommissionen till en klinisk amanuens, en förste amanuens, ett kanslibiträde och ett laboratoriebiträde. Befattningen som förste amanuens skulle inrättas från och

med budgetåret 1958/59 och övriga befattningar från och med budgetåret 1956/57.

Till utrustning föreslår kommissionen anvisande av ett engångsanslag av 125 000 kronor, varav 25 000 kronor för budgetåret 1956/57, 50 000 kronor för budgetåret 1957/58 och 50 000 kronor för budgetåret 1958/59.

Den årliga medelsanvisningen till materiel beräknar kommissionen till 16 000 kronor, vilket belopp för vardera av budgetåren 1956/57 och 1957/58 anses kunna nedsättas till 10 000 kronor.

Över kommissionens förslag har utlåtanden avgivits den 1 februari 1956 av statskontoret, den 3 februari 1956 av kanslern för rikets universitet och den 6 februari 1956 av byggnadsstyrelsen.

Statskontoret, som med hänsyn till statsutskottets förutnämnda uttalande icke ansett sig böra ingå i prövning av frågan om den ifrågasatta professuren bör inrättas, har i huvudsak ingen erinran mot kommissionens förslag. Ämbetsverket har ansett sig icke kunna närmare bedöma beräkningen av de begärda anslagsmedlen.

Kanslern tillstyrker, att den ifrågasatta professuren för Alwall inrättas från och med den 1 juli 1956. Mot kommissionens förslag anmärker kanslern i huvudsak endast, att med inrättande av befattningen som klinisk amanuens bör kunna anstå till dess att 1955 års läkarutbildningsutredning framlagt sina förslag.

Byggnadsstyrelsen, som införskaffat ritningarna till det i ärendet åberopade tillbyggnadsförslaget, har i huvudsak ingen erinran mot detsamma. På grundval av föreliggande utredningsmaterial vore det emellertid svårt att i annan mån bedöma riktigheten av den uppgivna kostnaden, 515 000 kronor, än att den syntes i stort sett rimlig. Styrelsen framhåller, att ett definitivt förslag med kostnadsberäkning bör upprättas för att underställas 1957 års riksdag.

Departementschefen. Såsom av det föregående framgår har förhandlingskommissionens utredning om förutsättningarna och kostnaderna för inrättande av den ifrågasatta personliga professuren för forskardocenten N. Alwall avgivits den 17 januari 1956 och remissbehandlingen av ärendet avslutats den 6 februari 1956. De av kommissionen beräknade kostnaderna för professurens inrättande är betydande. De på statsverket fallande engångskostnaderna uppgår sålunda till sammanlagt 382 500 kronor, och de årliga kostnaderna vid genomförd organisation till i runt tal 87 000 kronor. Härtill kommer, såsom byggnadsstyrelsen understrukt, svårigheten att på grundval av föreliggande utredningsmaterial bedöma riktigheten av de beräknade byggnadskostnaderna. Med hänsyn till vad jag nu anfört anser jag, att ställningstagandet till kommissionens förslag bör, sedan utredningsmaterialet kompletterats, anstå till höstens budgetarbete.

Med stöd av riksdagens förutnämnda skrivelse nr 307 har Kungl. Maj:t

genom beslut den 2 december 1955 medgivit, att Alwall finge — utan hinder av föreskrifterna i 18 § bestämmelserna rörande docent- och forskardocentbefattningar vid universitetet och karolinska institutet — av universitetskanslern förordnas att under tiden den 1 januari—den 30 juni 1956 fortfarande vara forskardocent vid universitetet i Lund. Kanslern har meddelat förordnande i enlighet härmed. Då det kan förmodas, att 1957 års riksdag kommer att föreläggas förslag om inrättande av den ifrågasatta professuren för Alwall från och med den 1 juli 1957, torde Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke har någon erinran däremot, böra få medgiva, att Alwall förordnas som forskardocent vid universitetet även under tiden den 1 juli 1956—den 30 juni 1957.

Vad departementschefen sålunda under A och B hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margaretha Blennow